

*Vi är
vården*

VÄGLEDNING

Att göra riskbedömning för att förhindra smitta på arbetsplats med anledning av covid-19

Innehållsförteckning

Checklistor för riskbedömningar för dig som är skyddsombud	3
Riskbedömning del av det systematiska arbetsmiljöarbetet	3
Alla på arbetsplatsen omfattas av riskbedömningen	3
Ny riskbedömning vid varje förändring	3
Checklista för skyddsombudets samverkan med chef vid riskbedömning med fokus på smitta	4
1. Undersök verksamheten och bedöm risker	4
2. Beskriv bedömda risker	4
3. Tillsätt åtgärder	4
4. Uppföljning och kontroll av åtgärder	4
Checklista för riskbedömning och åtgärder med fokus på smitta	5
Beskrivning av olika arbetsmoment för Vårdförbundets yrken under covid-19	6
Exempel sjuksköterska	6
Exempel barnmorskor	6
Exempel biomedicinska analytiker	6
Exempel röntgensjuksköterskor	6
Om personlig skyddsutrustning	7
Rutiner för att bryta smitta via aerosol, dropp, stänk och kontakt	7
Andningsskydd	7
Rengöring och desinfektion	7
Checklista för riskbedömning utifrån ökad belastning i verksamheten	8
Behöver du ytterligare stöd i arbetet med riskbedömningar?	8
Källor	8

Checklistor för riskbedömningar för dig som är skyddsombud

Under pågående pandemi är löpande riskbedömningar på arbetsplatsen av största vikt. Arbetsgivaren är ytterst ansvarig, men du som skyddsombud har tillsammans med dina kollegor en central roll för att arbetsmiljön säkras och smittspridning förebyggs. När förutsättningarna ändras kan nya riskbedömningar behöva göras dagligen. I denna vägledning finns checklistor för riskbedömningar med anledning av covid-19, till hjälp för dig som är skyddsombud.

Barnmorskor, biomedicinska analytiker, röntgen-sjuksköterskor och sjuksköterskor arbetar nu varje dag för att hantera covid-19 och minska risken för smittspridning, både bland kollegor och patienter. En viktig del i det är arbetsgivarens ansvar för det systematiska arbetsmiljöarbetet och patient-säkerheten i verksamheten. Riskbedömningar mot smitta ska utgå från den arbetsform och de arbetsmoment som finns på din arbetsplats så att smitta förebyggs.

Riskbedömning del av det systematiska arbetsmiljöarbetet

Målet med riskbedömningar är att förebygga sjukdom och uppnå en hälsosam arbetsmiljö. De ska ingå i rutiner för och organiseringen av det systematiska arbetsmiljöarbetet. De ska vara skriftliga och kända av de som arbetar i verksamheten. Här är arbetsplatsträffar och samverkan viktigt för att fånga medarbetarnas kunskap om arbete som de utför och de riskmoment som finns på den egna arbetsplatsen. Inflytande är också en viktig framgångsfaktor för att upprätthålla nya och ändrade rutiner.

Arbetsgivarens ansvar är fullföljt först när riskbedömning i samverkan med skyddsombud och medarbetare skett.

Riskbedömningar är vidare en avgörande del av skyddskommitténs samlade bild av den aktuella arbetsmiljösituation på övergripande nivå.

Alla på arbetsplatsen omfattas av riskbedömningen

När riskbedömning mot smitta görs ska den omfatta alla som vistas på arbetsplatsen och ha fokus på de olika moment och situationer som ingår i arbetet.

Resultatet behöver bli känt så att alla vet hur olika moment ska utföras på ett säkert sätt, vad den specifika arbetssituationen innebär och vilken kompetens som den enskilde medarbetaren behöver ha. Men också teamets. också teamets gemensamma kapacitet att förebygga risk för smitta och sjukdom.

Alla som utför arbete ska omfattas av riskbedömning och de arbetsmiljöåtgärder som kan behöva vidtas. Det omfattar arbetet under dygnets alla timmar och innefattar även studerande, praktikanter, inlånade kollegor, vikarier, timanställda och inhyrd personal.

Vårdförbundets skyddsombud bevakar att förbundets yrkesgrupper i olika arbetsformer omfattas och tas upp på rätt sätt vid riskbedömning.

Ny riskbedömning vid varje förändring

Riskbedömningen ska tydligt utgå från just den vårdform som bedrivs på arbetsplatsen och de arbets- och vårdmoment som ska utföras. En ny riskbedömning ska alltid genomföras vid förändringar i verksamheten, avseende förhållandena på arbetsplatsen eller i patientmötet.

Förändringar kan till exempel vara:

- Ökad patientmängd
- Ökad sjukfrånvaro
- Förändrat hälsoläge
- Nya medarbetare
- Förändring av bemanning
- Nya rutiner

Checklista för skyddsombudets samverkan med chef vid riskbedömning med fokus på smitta

Du och din chef ska tillsammans undersöka smittorisker i verksamheten, bedöma riskerna i verksamheten, förebygga risker, samverka om åtgärder och genomförande samt följa upp och kontrollera åtgärderna. Om något förändrats behöver ni göra en ny riskbedömning.

Ta gärna externt stöd för att få rätt form för utredning av risker vid covid-19. Om det saknas kompetens i organisationen för att genomföra riskbedömning mot smitta ska företagshälsovården eller motsvarande kompetens anlitas för konsultation.

1 Undersök verksamheten och bedöm risker

Hur påverkas risken för smitta av följande faktorer och hur kan risker minskas?

- Vårdform och dess olika arbetsmoment
- Arbetssammanhang, placering, verksamhetens omfattning
- Finns det personer som har eller har haft smitta eller kan misstänkas ha smitta?
- Kompetens i bemanningen
- Nya kollegor
- Ensamarbete
- Semestertider
- Organisatoriska och sociala förhållanden
- Fysiska förhållanden
- Sjukfrånvaro och obesatta tjänster
- Arbetstid och samlad exponering för smitta
- Hur uppmärksammas förändringar i patientens hälsotillstånd kopplat till smittorisk?
- Övrigt

2 Beskriv bedömda risker

- Basala hygienrutiner ska beskrivas utifrån olika arbetssituationer
- Vilka arbetsmoment som kan anses vara riskfria, innebära medelrisk eller hög risk
- Förutsättningar för social distansering ska bedömas i vårdmoment utifrån risk för smitta
- Beskrivning ska omfatta när var och vilken/vilka skyddskläder/skyddsutrustning som ska användas

- Tillgång och tillgänglighet när det gäller skyddskläder/skyddsutrustning, hygienartiklar och liknande
- Skatta omfattning av riskmoment för smitta i verksamheten i relation till behov av tillgång och tillgänglighet av skyddsutrustning så att uthållighet skapas
- Vad som behöver bli känt för medarbetaren
- Olika organisatoriska åtgärder, till exempel för att säkerställa att smittade vårdas av separata arbetsgrupper

3 Tillsatt åtgärder

- Organisatoriska åtgärder
- Utbildning, handledning
- Anpassade hygienrutiner
- Ändrade arbetsformer
- Användning av personlig skyddsutrustning
- Handhavande av skyddsutrustning
- Möjlighet till arbete med avstånd mellan brukare och arbetstagare
- Rutiner för att hantera arbetskläder och skyddskläder

Utbildning och information ska alltid ges till alla medarbetare med fokus på:

- Hur man undviker smitta
- Hygienrutiner och hygienåtgärder
- Val av skyddskläder/-utrustning anpassat till arbetssituation
- Handhavande av skyddsutrustning
- Hygienrutiner för arbetsmoment, utrustning och arbetsytor
- Hur man agerar vid oönskad händelse, tillbudsanmälan

4 Uppföljning och kontroll av åtgärder

Förnyad riskbedömning ska göras:

- Om åtgärderna inte följs
- Om åtgärderna inte fungerar
- Om åtgärderna är otillräckliga
- Om åtgärderna är för omfattande
- Om arbetsform och arbetsplatsen förändras i något avseende

Checklista för riskbedömning och åtgärder med fokus på smitta

- Ska göras regelbundet, både vid små och stora förändringar i verksamheten
- Fokus ska vara att undersöka och förebygga
- Det ska framgå att det är en riskbedömning som omfattar covid-19, riskklass 3-4
- Individuell riskbedömning för personer som tillhör riskgrupper görs av chef, om inte medlem uttryckligen ber om stöd av dig som förtroendevald och skyddsombud. Det kan vara så att dessa personer under pandemin inte alls ska utföra sina vanliga arbetsuppgifter, utan måste få andra mindre riskutsatta arbetsmoment.
- Alla som utför arbete ska veta hur smitta orsakas och smittans allvarlighetsgrad
- Medicinska kontroller och förebyggande åtgärder ska bekostas av arbetsgivaren
- Arbetsgivaren ska följa rutinerna för dokumentation av smitta bland personal
- Rutiner då konstaterad smitta bland patient och/eller personal uppstår ska vara kända
- Följ regelbundet upp och kontrollera att tillsatta åtgärder fungerar, är kända och används
- Tillgång och behov av skyddsutrustning som kan behöva säkerställas beroende på verksamhetens omfattning, karaktär och antalet smittade eller misstänkt smittade

Beskrivning av olika arbetsmoment för Vårdförbundets yrken under covid-19

De vitt skilda situationer som Vårdförbundets yrkesgrupper ofta befinner sig i behöver beskrivas i riskbedömningen. Det gäller både de olika arbetsmoment som förekommer och hur patientkontakten sker.

Exempel sjuksköterska

De flesta arbetsmomenten i sjuksköterskans omvårdnads- och behandlingsarbete sker nära patienten. Det innebär att ett avstånd på två meter blir omöjligt att hålla. I alla verksamheter finns risker att få stänk, dropp och aerosolburen smitta, vilket innebär att det krävs ett fullgott skydd.

Inom exempelvis den kommunala hälso- och sjukvården kan personen behöva stöttning i det mesta i sitt dagliga liv. Det innebär en nära omvårdnad som innefattar många risker för smitta. I hemsjukvården finns det också andra risker där olika situationer i personens hem kan innebära risk för smitta. Att beskriva alla moment i en riskbedömning ger förutsättning för att rätt åtgärder sätts in.

Exempel barnmorskor

Barnmorskan arbetar under en förlossning nära kvinnan och utsätts både för stänk av kroppsvätskor såsom fostervatten och blod, men även den födande kvinnans tunga andning. Födande kvinnor med misstänkt eller konstaterad smitta ska kunna använda lustgasen utan att det medför risk för aerosolsmitta. Om aerosolsmitta sprids från den speciella andningen som sker under en förlossning är ännu oklart.

Vid mödrahälsovård, gynekologisk undersökning och reproduktiv rådgivning gäller basala hygienrutiner och lämpliga åtgärder och skyddsutrustning vid konstaterad eller misstänkt smitta.

Exempel biomedicinska analytiker

Biomedicinska analytiker inom klinisk fysiologi, nuklearmedicin och klinisk neurofysiologi träffar patienter i olika undersökningssituationer. Basala hygienrutiner i alla undersökningsmoment och tydliga rutiner för rengöring av undersökningsutrustning är centralt.

Inom laboratoriemedicin är hantering av kroppsvätskor alltid en smittrisk. Aerosoler och stänk kan uppstå vid olika hantering av patientprover. Manuell hantering av luftvägssekret som kan innehålla stora mängder virus ska göras i en mikrobiologisk säkerhetsbänk klass II med tillhörande skyddsåtgärder.

Exempel röntgensjuksköterskor

Röntgensjuksköterskor har en central roll i undersökning och bedömning av covid-patienter, eftersom skador på lungorna är vanliga och bäst dokumenteras både genom konventionell och datortomografisk lungundersökning. Basala hygienrutiner är ett viktigt skydd mot spridning av covid-19 i undersökningssituationer, eftersom inte bara smittade utan också smittfria patienter passerar genom utrustningen. Full skyddsutrustning används vid undersökning av konstaterad eller misstänkt smitta.

Om personlig skyddsutrustning

När det inte går att hålla avstånd eller att minska riskerna för smittspridning på något annat sätt, ska personlig skyddsutrustning användas. Särskild utrustning ska alltså användas i all vård och omsorg som innebär kontakt med personer där covid-19 konstaterats eller inte kan uteslutas. Vid osäkerhet ska försiktighetsprincipen tillämpas, alltså hellre för mycket skyddsåtgärder än för få.

All skyddsutrustning ska vara godkänd via Arbetsmiljöverkets CE-märkning. Den ska vara ändamålsenlig och kunna anpassas till individuella skillnader, så att den inte glappar eller hänger.

Samtliga medarbetare ska få öva påtagning, utföra läckagetest och öva på avtagning av andningsskydd. Tydliga instruktioner ska följas, och finnas även för hur redan använd utrustning ska hanteras och kasseras på ett smittminimerande sätt.

- Arbetsmiljölagen anger att personlig skyddsutrustning ska användas vid risk för kontakt med någon kroppsvätska via luft eller kontakt
- Kraven på personlig skyddsutrustning återfinns i föreskriften Smittrisker (AFS 2018:4) och i föreskriften Användning av personlig skyddsutrustning (AFS 2001:3)
- Mun, näsa, ögon och händer ska skyddas mot smitta
- Om patienten/brukaren har symptom som kan tyda på infektion av covid-19, ska personalen använda skyddsutrustning, även om smitta inte är konstaterad. Det kan vara så att hen har någon annan infektion, men man ska inte chansa. Använd alltid godkänd skyddsutrustning.
- Basala hygienrutiner ska alltid följas vid kontakt med alla patienter/brukare. Det gäller oavsett om de har covid-19 eller inte.

Rutiner för att bryta smitta via aerosol, dropp, stänk och kontakt

Utöver basala hygienrutiner bryts smitta genom:

- Engångsplastförkläde utan ärm för att skydda arbetskläder mot förorening. Vid risk för kraftig förorening av kläder eller underarmar rekommenderas engångslångärmat plastförkläde eller långärmat engångsvätskeavvisande skyddsrock.
- Att handskar används vid arbete som innebär kontakt med kroppsvätskor, ytdesinfektionsmedel samt stickande/skärande. När arbetsmomentet är klart tas handskar av och kastas. Därefter desinfekteras händer och underarmar.
- Att desinfektera händer och underarmar före och efter arbetsmomentet, efter kontakt med tagtytor samt innan du lämnar vårdrummet.
- Ventilation och fysiskt avstånd.
- Situationer där covid-19 inte kan uteslutas bör särskilt beaktas.

Andningsskydd

Andningsskydd (FFP3/FFP2/N95) och skyddsglasögon/visir används av alla i vådrummet/vårdytan.

- FFP3 med täckt ventil ska kompletteras med skyddsglasögon eller visir
- FFP3 utan täckt ventil ska kompletteras med heltäckande visir
- FFP2/N95 ska kompletteras med heltäckande visir

Öva påtagning, att utföra läckagetest samt avtagning av andningsskydd.

Rengöring och desinfektion

Använd desinfektionsmedel med tensid på vårdnära tag- och arbetsytor.

Checklista för riskbedömning utifrån ökad belastning i verksamheten

Under rådande pandemi är kraven på omställning hög och belastningen på personalen stor.

Riskbedömning bör därför även göras utifrån följande:

- Arbete i skyddsutrustning är tungt - raster behöver säkerställs
- Åtgärder för att balansera verksamhetens omfattning och bemanning beroende på högre sjukfrånvaro
- Åtgärder för att motverka bristande hygienrutiner på grund av till exempel stress och personalomsättning
- Att ge möjlighet till reflekterande samtal mellan kollegor, med chefen eller företagshälsovården för att avlasta vid arbetssituationer med psykisk och fysisk påfrestning
- Att företagshälsovård anlitas även i andra fall för att säkerställa en trygg och säker arbetsmiljö

Tänk också på att:

- Din chef ska ha arbetsmiljöuppgift i skriftlig delegation som omfattar ansvar och befogenheter för riskbedömning och att tillsätta åtgärder
- Tider och genomförande av riskbedömning ska samverkas
- Former för samverkan mellan chefer och skyddsombud behöver upprätthållas och resultatet behöver kommuniceras med medarbetarna
- Arbetsgivaren ska ha rutiner för smittdokumentation bland personal ([AFS 2018:4](#))
- Förebyggande mål och åtgärder mot ohälsa ska omfatta coronaviruset och covid 19
- Fungerande rutiner måste upprätthållas av alla, det är en gemensam uppgift
- Åtgärder som ger uthållighet och förebygger sjukfrånvaro, med sikte på i både vård och bemanning
- Uppföljning och utvärdering ska inkludera medarbetare

Behöver du ytterligare stöd i arbetet med riskbedömningar?

Är något oklart, eller behöver du någon att bolla med? Tveka inte att kontakta ditt Huvudskyddsombud (HSO) alternativt Vårdförbundet Direkt på **0771-420 420**. Samtala också med dina kollegor och andra skyddsombud – arbetsmiljöarbetet är något vi gör tillsammans!

Andra bra källor för vägledningar och artiklar för stöd och inspiration

- [Sunt arbetsliv - Arbetsmiljöarbete i tider av corona](#)
- [Prevent - Arbetsmiljön och nya coronaviruset](#)
- [SKR - Vägledning för patientsäkerhet och arbetsmiljö](#)

Källor

[Arbetsmiljölagen](#)

[Smittrisker AFS 2018:4](#)

[Personlig Skyddsutrustning AFS 2001:3](#)

[Samordningsansvar för arbetsmiljön, Arbetsmiljöverket](#)

[Vårdgivarguiden](#)

[Åtgärder för att minska smitta för äldre, bakgrundsdocumentation Folkhälsomyndigheten](#)